

А. М. Єрмоленко

Практична філософія

ПРАКТИЧНА ФІЛОСОФІЯ Згідно із започаткованою Аристотелем типологією, досліджує діяльність, пов'язану з вільним вибором, із практичним (етичним та політичним) життям, універсальними правилами людської поведінки (*praxis*), відрізняючись як від теоретичної філософії, предметом якої є споглядальна, умосяжна діяльність (*theoria*), так і від поетичної філософії, що досліджує діяльність, спрямовану на створення творів мистецтва та предметів технічного виробництва (*poiesis*). І. Кант розрізняв технічно-практичне і морально-практичне. Він поділяв П. ф. на 2 частини: перша вивчає проблеми обґрунтування (метафізика моральності), друга — емпірична (практична антропологія), присвячена прикладним аспектам етики. І. Кант, а також Й.-Г. Фіхте стверджували примат П. ф. над теоретичною. У філософії Г. Гегеля (див. також [Неогегельянство](#)) проблематика практичної, або реальної, філософії охоплює об'єктивні (інституційні) формоутворення духу. У філософії [марксизму](#) сфера практичного була редукована до перетворювальної доцільної діяльності людини, враховуючи й революційне перетворення суспільства. Змістове поле сучасної П. ф. пов'язане із розв'язанням проблем обґрунтування моральних цінностей, а також із їх застосуванням до конкретних форм соціального буття людини — економіки, політики, науки, техніки, медицини, довкілля тощо. Тому проблематика П. ф., увага до якої особливо зростає останнім часом (після виходу програмної «Реабілітації практичної філософії» за редакцією М. Ріделя), розвивається на межі багатьох дисциплін — теорії дії та теорії рішень, лінгвістики і філософії мовлення, економічної теорії та філософії права, політології й соціології, культурології та екології. Проте П. ф. не підміняє собою предметне поле цих дисциплін, а розглядає відповідні проблеми під кутом зору етики, тобто спирається на концепт *praxis* як вільного самовизначення людини, діяльність якої спонукається не зовнішнім примусом, а «здійснюється свідомо та з власної волі, отже, може бути поставлена їй в обов'язок» (О. Гьофе). Відтак П. ф. постає і як прикладна етика, і як ціннісно-нормативний фундамент інституційних форм соціального буття людини, утворюючи метаінстанцію їх морально-етичної легітимації.

Рекомендована література

1. M. Riedel. Rehabilitierung der praktischen Philosophie. Bd. 1—2. Freiburg, 1974;

2. K.-O. Apel, D. Böhler. Funkkolleg Praktische Philosophie / Ethik. Studententexte I—III. Frankfurt am Main, 1984;
3. Єрмоленко А. Комунікативна практична філософія: Підруч. К., 1999;
4. Гьосле В. Практична філософія в сучасному світі / Пер. з нім. К., 2003;
5. Кант І. Критика практичного розуму / Пер. з нім. К., 2004;
6. Єрмоленко А. Дискурс. Комунікація. Моральність. К., 2021.

Бібліографічний опис:

Практична філософія / А. М. Єрмоленко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2023. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-880681>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).